

Tin Tôn giáo

Di sản văn hóa Phật giáo Việt Nam hiện qua từng tác phẩm nghệ thuật

Nhằm giới thiệu những nét đặc trưng và những giá trị đặc sắc của di sản văn hóa Phật giáo Việt Nam. Ngày 25/2/2013 vừa qua, Bảo tàng lịch sử Quốc gia đã tổ chức trưng bày chuyên đề: *Di sản văn hóa Phật giáo Việt Nam*. Chuyên đề lần này, giới thiệu gần 200 tài liệu, hiện vật có niên đại từ đầu Công nguyên tới thời Nguyễn (gồm tranh, tượng Phật, trang trí kiến trúc chùa tháp, đồ thờ cúng, nhạc khí, bia kí...) Tất cả những tài liệu, hiện vật này là minh chứng sự du nhập, giao thoa, tiếp biến văn hóa của Phật giáo và văn hóa bản địa Việt Nam qua các thời kì lịch sử. Cụ thể là 10 thế kỉ đầu Công nguyên với vương quốc ChamPa cổ, giai đoạn phát triển hưng thịnh nhất của Phật giáo dưới triều Indravaman II, khi Phật viện Đông Dương ra đời, với phong cách điêu khắc mô tả đặc điểm người Chăm, đầu tượng Phật làm bằng chất liệu đá cát. Còn văn hóa Oc Eo - Phù Nam, nổi bật với những pho tượng Phật bằng vàng, đá, gỗ khá lớn và độc đáo, hình thức thể hiện chủ yếu là nghệ thuật Ấn Độ, nhưng vẫn thể hiện rõ xu hướng hiện thực, bản địa hóa. Luy Lâu (Bắc Ninh) sớm trở thành một trung tâm Phật giáo quan trọng với sự dung hợp kì diệu các vị thần nông nghiệp bản địa, tạo nên hệ thống tư tưởng và thờ cúng mang sắc thái gắn với tục thờ Tứ Pháp, gạch trang trí hình Tam Thế Phật, bằng chất liệu đất nung.. hay tại kinh đô Hoa Lư (Ninh Bình), nhiều ngôi chùa được xây dựng với nét độc đáo, gắn với cảnh quan núi đá vôi, nơi đây còn lưu lại nhiều thạch Kinh cổ, tiêu biểu là cột Kinh Lăng Nghiêm chùa Nhất Trụ, cột Kinh Phật Đỉnh Tôn Thắng Đà La Ni.

Dưới thời Lý - Trần, Phật giáo phát triển cực thịnh và để lại dấu ấn đậm nét trên nhiều lĩnh vực đời sống xã hội. Nghệ thuật Phật giáo mang đậm bản sắc Việt vừa biểu hiện sự tiếp thu những yếu tố văn hóa ngoại sinh, đặc biệt là văn hóa ChămPa như đầu tượng Bồ tát, đèn hình đài sen bằng chất liệu gốm men trắng. Đến thời Lê Sơ - Mạc, Nho giáo trở thành hệ tư tưởng chính thống, dấu tích nghệ thuật Phật giáo thời kì này hiện tồn rất ít. Giai đoạn này để lại cho hậu thế nhiều di sản có giá trị như tượng Bồ tát Quan Âm Thiên thủ,

thiên nhân ở chùa Hội Hạ (Vĩnh Phúc), chùa Đào Xuyên (Hà Nội). Tượng Bồ tát Quan Âm chuẩn đề được làm bằng chất liệu gỗ sơn son thếp vàng, thế kỉ XVI. Lư hương bằng gốm men lam xám thời Mạc, niên hiệu Diên Thành (1582) chùa Keo-Thái Bình... cùng nhiều chân đèn, lư hương, có minh văn ghi rõ niên đại, nghệ nhân chế tác... Cho đến thời Lê Trung Hưng - Tây Sơn, nhiều ngôi chùa lớn được trùng tu hoặc dựng mới, như chùa Keo (Thái Bình), chùa Bút Tháp (Bắc Ninh) chùa Mía, Kim Liên, Tây Phương, chùa Bộc (Hà Nội). Di sản văn hóa Phật giáo thời kì này để lại nhiều kiệt tác điêu khắc như Quan Âm Thiên thủ thiên nhân chùa Bút Tháp, chùa Mễ Sở (Hưng Yên)... Đặc biệt, trong số hiện vật được trưng bày có chiếc trống đồng đúc năm Cảnh Thịnh thứ 8, thời Tây Sơn (1800). Đây là một trong số 11 Bảo vật quốc gia Việt Nam mới được Thủ tướng Chính phủ kí quyết định công nhận.

Để lại cho dân tộc một khối di sản văn hóa Phật giáo đồ sộ, với hàng ngàn ngôi chùa làng từ Bắc chí Nam được trùng tu, đúc chuông, tô tượng, hàng loạt bộ Kinh Phật được in khắc, nhiều bộ tranh thờ Phật giáo bằng gỗ, giấy được chạm, vẽ... là đặc điểm của chính di sản văn hóa Phật giáo thời Nguyễn. Dưới thời Nguyễn, do kinh thành Huế trở thành trung tâm chính trị của cả nước nên chùa chiền phát triển mạnh. Nếp chùa Huế về cơ bản vẫn tiếp nối truyền thống ngôi chùa Việt Nam, nhưng đã hình thành một phong cách riêng sắc thái Huế với các đặc trưng tinh tế, giản dị, hài hòa với thiên nhiên.. Theo Ban tổ chức, bộ sưu tập, trưng bày lần này đã phác họa những nét cơ bản lịch sử phát triển của Phật giáo Việt Nam, mang đậm dấu ấn văn hóa dân tộc với những đặc trưng khiêm cung, giản dị, hài hòa, cân đối, phù hợp với không gian tâm linh, gắn bó hữu cơ với cảnh quan chung. Từng bộ phận kiến trúc, từng pho tượng, bức tranh hay đồ thờ tự... trong các ngôi chùa, đều là các tác phẩm tuyệt mĩ. Qua đây, các nhà nghiên cứu và công chúng có thể cảm nhận được những đóng góp của Phật giáo trong kho tàng di sản văn hóa dân tộc Việt Nam./